

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՅԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի
ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում
Հետազոտող ուսուցիչ՝ Գեղանուշ Մարտիրոսյան
Մենթոր ուսուցիչ՝ Նարինե Վասիլյան
Արմավիրի Խանջյանի Ա.Բ. Հակոբյանի անվան միջնակարգ դպրոց

ԱՐՄԱՎԻՐ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան-----	3
1. Դպրոցը, որպես արժեքային համակարգի ձևավորման գործիք -----	5
2. Աշակերտների արժեքային համակարգի ձևավորման վրա ազդող գործոնները դպրոցում-----	9
Եզրակացություն-----	13
Օգտագործված գրականության ցանկ-----	15

Նախաբան

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը: Արժեքային համակարգ հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ ունի բավականին լայն ըմբռնում: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար: Արժեքների թվարկված համախմբերից որևէ մեկին գերապատվություն տալը կնշանակեր ոչ մանկավարժական մոտեցում խնդրին: Արժեհամակարգը լիակատար է և համեմատաբար ավարտուն բոլոր ներառված համախմբերի ներդաշնակ փոխլրացման պայմաններում:

Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները, որոնց թվում, այնուամենայնիվ, արժեքների ձևավորման առումով չափազանց մեծ է հումանիտար ոլորտի ուսումնական առարկաների դերը:

Արժեհամակարգի մեջ կուտակված է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքները աշակերտների մոտ վերածվում են համոզմունքների և կարողությունների:

Այսօր աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ ժողովրդագրական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության համար խնդիր է դառնում սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները: Կրելով վերոնշյալ և այլ հանգամանքների ներգործությունը, ընտրությամբ

յուրացնելով դրանց ազդեցությունը՝ աշակերտը հաղորդակցվում է հասարակական մշակույթին և ձևավորվում իբրև ստեղծագործական անհատականություն:

Հետազոտության նպատակը՝ կրթական տարբեր աստիճաններում աշակերտի մոտ ձևավորել աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի տարբեր դրսևորումներ և հարաբերություններ: Վերաբերմունքն աշխարհի նկատմամբ և հարաբերությունը աշխարհի հետ, վերաբերմունք սեփական անձի նկատմամբ և հարաբերությունն ինքն իր հետ իրականացվում են հասարակական դաստիարակության համակարգի (ուսումնական հաստատություններ, հասարակական, պետական, խորհրդակցական մարմիններ, մանկապատանեկան կառույցներ, այլ) և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (հեռուստատեսություն, համացանցային լրատվական միջոցներ, մամուլ) միջոցով:

Հետազոտության խնդիրներն են.

- Դիտարկել դպրոցը, որպես սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորմանը նպաստող հիմնական գործոն և գործիք;
- Առանձնացնել սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորման վրա ազդող գործոնները ուսումնառության ընթացքում;
- Առանձնացնել առարկայի դասավանդման ընթացքում աշակերտների արժեհամակարգի ձևավորման հիմնական մոտեցումները, որոնք պետք է դրսևորվեն ուսուցչի կողմից:

1. Դպրոցը, որպես արժեքային համակարգի ձևավորման գործիք

Երեխան իր մանկության հիմնական մասը անցկացնում է դպրոցում: Այս ժամանակահատվածը տարիքային զարգացման ամենաբարդ շրջանն է: Դպրոցը աշակերտի համար հասարակ կրթօջախ չէ, որտեղ նա ստանում է մի շարք գիտելիքներ տարբեր առարկաներից, դպրոցը մի վայր է, որտեղ երեխան յուրացնում է տարբեր սոցիալական դերեր, պատրաստում ինքն իրեն հասուն կյանքի: Հաջողությունը սեփական կյանքով բավարարված լինելը, երջանկությունը հետագայում որոշվում է նրանով, թե ինչպես է նա անցել սոցիալականացման գործընթացը դպրոցում, ինչպիսի գիտելիքներ է կարողացել ձեռք բերել:

Երեխայի կյանքը իր մեջ ընդգրկում է երկու աշխարհ: Առաջինը առօրյա աշխարհն է, որն ընդգրկում է տունը և ընկերների հետ խաղալու միջավայրը, որտեղ երեխան ապրում է տնային հոգսերով: Նա կապված է, առաջին հերթին, ծնողների և բակի երեխանների հետ. Դա նրա զբաղմունքների աշխարհն է: Իսկ մյուս աշխարհը այն աշխարհն է, որտեղ երեխանները նախ և առաջ ուղղված են դաստիարակության և գիտելիքներ ստանալուն, մի աշխարհ, որտեղ երեխան գտնվում է ուժեղ պայքարի մեջ իր ընկերների հետ երբ հարցը վերաբերում է գնահատականներին:

Դպրոցը հանդիսանում է սոցիալականացման գլխավոր, միաժամանակ ամենախրթին ինստիտուտներից մեկը: Այստեղ առնչվում և ներդաշնակվում են մարդու կյանքի ամենատարբեր կողմերը: Պարզվում է, որ հաջող ուսում ստանալու համար բավական չէ ունենալ բնածին ընդունակություններ: Շատ մեծ նշանակություն ունեն այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են ընտանիքի նյութական բարեկեցությունը և հոգևոր մթնոլորտը, երեխայի ֆիզիոլոգիական և հոգեբանական առանձնահատկությունները, բակի շրջապատը, որտեղ ամեն օր նա մտնում է, և այլն:

Երեխային օգնելու համար պետք է ազդել ոչ միայն նրա, այլ նաև շրջապատող սոցիալական միջավայրի վրա, որի տակ պետք է հասկանալ բնական և սոցիալական այն պայմանները, որտեղ ընթանում է անձի աճը, և որը որոշում է նրա գործունեության բնույթը: Սոցիալական միջավայրի և անձի փոխկապվածության արդյունքում

կազմվում է անձր: Ահա թե ինչու սոցիալական աշխատողների գործունեությունը չի կարող սահմանափակվել միայն դպրոցով:¹

Կարևոր է նշել, որ երեխայի սոցիալականացման գործընթացը իրականանում է նրա գործունեության հիմքի վրա: Այսպես դպրոցի ներսում մանկավարժների հիմնական խնդիրն է երեխաների հետ զարգացնել ուսումնա-դաստիարակչական գործունեությունը: Իսկ դրա համար պետք է երեխայի մեջ հետաքրքրություն առաջացնել ուսման նկատմամբ, ստեղծել մի շարք պայմաններ, բարենպաստ հոգեբանական կլիմա, ավելի հարմարավետ միջավայր որտեղ երեխան կարող է իրականացնել իր հետաքրքրությունները, առաջ բերել նախաձեռնություն, մասնակցել մի շարք խնդիրների որոշմանը, սովորել ինքնապաշտպանություն և այլն: Ինչքան մեծանում է երեխան, այնքան առաջնային են նրա համար ոչ թե ուսումնական գործունեությունը, այլ սոցիալական նշանակությունը, զբաղմունքի ազատ ընտրության հնարավորությունը, համաձայն սեփական ընդունակությունների և ցանկությունների: Բայց դպրոցում մանկավարժներին հիմնականում հետաքրքրում է երեխայի առաջադիմությունը և վարքը: Կարելի է եզրակացնել, որ ուսուցումը անհնար է առանց անձի ամբողջական ձևավորման, այլապես դասավանդումը կհանգեցնի որոշակի գիտելիքների կուտակմանը, բայց դրա համար երեխան պետք է ունենա կամքի ուժ, նպատակաւաղություն և այլն: Դա ոչ բոլոր երեխանների մոտ է դրսևորվում, քանի որ ընտանիքը միշտ չէ, որ կարող է պատրաստ լինել սատարելու, և դպրոցն էլ ոչ այնքան հաճախ կարող է երեխաների հետաքրքրությունները և ընդունակությունները զարգացնել:

Շատ մեծ դժվարությամբ են ուսումնական հաստատությունները «հրաժարվում» կարծրատիպ դարձած ուսումնառության միջոցներից: Սոցիալականացումը հաջող անցնելու և ուսումնական նյութը հաջող տիրապետելու համար երեխային անհրաժեշտ է օգնական, խորհրդական: Որտե՞ղ գտնել խելացի, սիրող, պատշաճ ավագ ընկեր, ով կօգնի լուծել խնդիրները, թուլացնել նրանց ճնշումը այդ նուրբ հոգու վրա:²

¹ Павленок П.Д., Основы социальной работы, М., 1999, էջ 78

² Բալայան Հ., Սոցիալական մանկավարժի մեթոդական ուղեցույց հանրակրթական դպրոցի համար, Եր., 2011, էջ 45

Արժեքային համակարգի ձևավորման տեսանկյունից ուսուցչի գործառույթները և խնդիրները հետևյալն են.

- աջակցել դպրոցում աշակերտների սոցիալականացման գործընթացի արդյունավետ կազմակերպմանը,
- նպաստել աշակերտների մոտ քաղաքացիական արժեքների ձևավորմանը և վերացմանը,
- զարգացնել սոցիալականացման գործընթացը, որը նպատակ ունի բոլոր աշակերտների (անկախ սոցիալական ծագումից) ծանոթացնել հասարակության մեջ իրենց դերին և հնարավորություններին, իրավունքներին և պարտականություններին,
- նպաստել կրթական գործընթացների զարգացմանը ուսուցման և մասնագիտական կողմնորոշման փուլում,
- բացահայտել առկա կոնֆլիկտների պատճառները և տալ համապատասխան լուծում,
- ձեռք բերել վստահություն աշակերտների հետ փոխհարաբերություններում,
- աշխատանք տանել սովորողների սոցիալական պաշտպանվածությունը, զարգացումը, դաստիարակությունը և կրթությունն ապահովելու համար,
- հնարավորինս վաղ հայտնաբերել դժվար հարմարվող և կոնֆլիկտային իրավիճակներում հայտվող աշակերտներին,
- ապահովել սոցիալ-մանկավարժական օգնություն և աջակցություն ընտանիքին՝ սովորողների ուսման, դաստիարակության և մարդ անհատի ձևավորման գործում,
- երեխաների մոտ զարգացնել տարբեր իրավիճակներում ճիշտ կողմնորոշվելու, ինքնուրույն որոշումներ ընդունելու, համագործակցելու կարողություններ և հմտություններ,

Արդի մանկավարժության կարևոր պահանջներից է երեխաների արժեքային համակարգի ձևավորումը: Կրթության նպատակը անհատին ոչ միայն գիտելիքներով զինելն է, այլև նրա մեջ բարոյական որոշակի հատկանիշներ ձևավորելը:

Արժեքային կրթությունը ի սկզբանե կրթության անքակտելի բաղադրիչն է եղել: Ինչպես ամբողջ աշխարհում, Հայաստանում էլ այսօր արժեքային կրթությունը հասարակությանը հուզող խնդիրներից մեկն է: Մեզանում արժեքային կրթության նկատմամբ ավանդաբար ընդունված է հետևյալ մոտեցումը. դպրոցն ու ծնողները փորձում են բարոյական ժառանգությունը փոխանցել նոր սերնդին՝ նրանց մեջ լավ արժեքներ սերմանելով և հաստատելով բարոյական այլևայլ հատկանիշների ճշմարտացիությունը:

Արժեքային կրթության նոր մշակված մոտեցման հիմքում մտածական հմտությունների ձևավորման սկզբունքն է: Ըստ սրա՝ աշակերտներին պետք է օգնել իմաստավորելու որոշակի արժեքներ, այսինքն՝ նրանց պետք է խրախուսել սեփական կենսափորձի և զանազան հարցադրումների միջոցով որոշել, թե իրենք ինչպիսի մարդ են ուզում դառնալ, ինչպիսի ավանդույթներ արժե պահպանել:

Անշուշտ այս երկու մոտեցումներն էլ խոցելի կողմեր ունեն: Առաջինը երբեմն զուտ քարոզչական և ձևապաշտական բնույթ է ձեռք բերում. երեխաները լսում են, թե որքան լավ բան է ազնվությունը, արդարությունը, տարեցների նկատմամբ հոգատարությունը և այլն, սակայն կյանքում տեսնում են արժեքների խախտումն իրենց ուսուցիչների, ծնողների կամ շրջապատողների կողմից: Բնական է, որ այդ դեպքում դրանք վերացական արժեքներ են մնում և նրանց կերպարի մաս չեն դառնում: Մյուս կողմից էլ՝ նոր մոտեցումը շատ ազատական է, և վտանգ կա, որ անձնական ազատ ընտրության և բարոյական ընդունված արժեքների ու պարտավորությունների միջև նախապատվությունը կտրվի առաջինին: Ուստի երեխաների մեջ համապատասխան արժեքներ ձևավորելու համար շատ կարևոր է այս մոտեցումների խելամիտ միահյուսումը:

Արժեքները երեխաներին ներկայացվում են առաջին հերթին գրական, պատմական հերոսների օրինակով, նաև ուսուցչի վարքագծով: Ուստի շատ կարևոր է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել դասագրքերի նյութերին, ինչպես նաև ներկայացված հերոսների վարքագծի վերլուծությանը և դրա միջոցով որոշակի արժեքների բացահայտմանը: Սակայն վերլուծությունը ենթադրում է առաջին հերթին երեխաների գործուն մասնակցություն, այսինքն՝ աշակերտները պետք է

հնարավորություն ունենան ազատորեն արտահայտելու իրենց կարծիքը, զգացմունքները, որոշակի հարցադրումներ անելու, ընկերների հետ քննարկելու, դատողություններ անելու հերոսների վարքագծի մասին, գնահատելու և իրենց համար բացահայտելու այս կամ այն արժեքը:

Մյուս կարևոր սկզբունքն այն է, որ արժեքը պետք է սովորել ոչ թե լսելով, այլ կիրառելով: Ուստի պետք է նրանց հնարավորություն տալ կիրառելու իրենց սովորած արժեքը, այն ձեռք բերել իրենց իսկ փորձառության հիման վրա: Դրա համար, անշուշտ, պետք է ընտրել գործունեության այնպիսի ձևեր, որոնք համապատասխանում են երեխաների տարիքին:

Շատ կարևոր է նաև խրախուսանքը: Խրախուսելով երեխային կարելի է ոգեշնչել, մղել որոշակի գործողությունների, ազդել նրա զգացմունքների վրա և այդպես նպաստել նրա մեջ որոշակի արժեքի ամրապնդմանը:

2. Աշակերտների արժեքային համակարգի ձևավորման վրա ազդող գործոնները դպրոցում

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոններից են ավանդական միջոցները, այսինքն՝ աշակերտի մեջ աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի և հասարակության հետ հարաբերության, սեփական անձի նկատմամբ վերաբերմունքի ձևավորումը ընտանիքի և սոցիալական միջավայրի միջոցով: Սակայն սովորողների կողմից այդ միջավայրին բնորոշ արժեքների, կանոնների, չափանիշների, հայացքների յուրացումը միշտ չէ, որ համապատասխանում է հասարակության կողմից ընդունված արժեքներին և խրախուսելի չափանիշներին:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը տարիքայինն է, երբ սովորողի արժեքային կողմնորոշումները, արժեքային նախապատվությունները, վարքն ու բարոյահոգեբանական գծերը դրսևորվում են՝ ըստ տարիքային և կազմաբնախոսական առանձնահատկությունների:

Արտաքուստ արժեհամակարգային դաստիարակության առանցքը դրսևորվում է աշակերտի վարքի ու շփման հարաբերությունների որոշակի մակարդակում՝

խոսքում, արտաքին տեսքում, ազատ ժամանակն անցկացնելու ձևում, ապրելակերպում և այլն: Տարիքային դաստիարակությանը բնորոշ են հակումը դեպի մշակույթի որոշակի շերտերը, կենցաղին բնորոշ արժեքների որոշակի աստիճանակարգությունը: Սակայն այստեղ ամենակարևորը մանկավարժների կողմից «աշակերտների մեջ կյանքի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի, ապրած յուրաքանչյուր օրվա համար ուրախության զգացում ապրելու ունակության ձևավորումն է»³:

Սովորողի անձի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը միջանձնային հարաբերություններն են կամ իրենց համար հեղինակավոր, երևելի մարդկանց հետ շփումները (ծնողներ, ուսուցիչներ, մեծահասակներ, ընկերներ և այլն): Բնական է, որ այդ հեղինակավոր անձինք կարող են լինել նաև աշակերտի վրա ներգործող հասարակական այս կամ այն կազմակերպությունների անդամները, դպրոցի տնօրենը, դասղեկը, ուսուցիչը և այլն: Աշակերտը նրանցից կարող է ստանալ արժեքների վերաբերյալ ինչպես դրական մոդելներ, այդպես նաև բացասական:

Ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը օբյեկտիվ օրինաչափություն է, որովհետև աշակերտների համար ուսուցումը գործունեության հիմնական տեսակն է, դրա համար էլ այն կարևոր դեր է կատարում նրանց անձի ձևավորման գործում: Ուսուցման գործընթացի դաստիարակչական ներգործության հարուստ աղբյուր է բուն գործընթացի բովանդակությունը, որովհետև ընտրելով դաստիարակչական առումով հիմնական գաղափարները, օրենքները և հասկացությունները՝ ուսուցիչը հնարավորություն է ստանում առարկայական ծրագրերի բովանդակության յուրացման միջոցով աշակերտների մեջ սերմանել քաղաքական, իրավական, բարոյական, գեղագիտական, բնապահպանական և այլ գիտելիքներ ու վերաբերմունք: Կրթության բովանդակության հետ միասին ուսուցման մեթոդները ներգործում են աշակերտների ճանաչողական ունակությունների վրա՝ նրանց հնարավորություն տալով ստացած գիտելիքները կյանքում օգտագործելու ըստ նպատակի:

Այսպիսով, ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական, դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրները: Դրա

³ Մուղրիկ Ա. Վ., Դպրոցականի անձը և նրա դաստիարակությունը կոլեկտիվում, Երևան, 2006, էջ 64

համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում, այլ գիտելիքների ու կարողությունների, արժեքային որակների, կամքի, բնավորության, զգացմունքների, հոգեբանական տարբեր դրսևորումների միաժամանակյա և փոխկապակցված մոտեցում:

«Եթե դուք ունակ եք որոշելու երեխայի ունակությունն ու նրա ուժը, դուք պետք է գիտենաք, որ ամենամեծ ուրախությունը՝ դժվարությունների հաղթահարման, նպատակին հասնելու, գաղտնիքի բացահայտման ուրախությունը հաղթանակի բերկրանքն է ու ինքնուրույն դառնալու, տիրելու ու տիրապետելու երջանկությունը»⁴:

Յուրաքանչյուր դասի ժամանակ ուսուցիչը որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ է լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում: Նա առանձնացնում է ընդհանուր դաստիարակչական խնդիրները, որոնք առանձին աշակերտների մոտ հաճախակի են դրսևորվում:

Ուսուցիչը ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով (անհատական, խմբային, էքսկուրսիա, դասդեկական ժամ, արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ է դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը: Օրինակ՝ խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորում են ուշադրությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները, միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն: Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու դատողությունները, գործում է անկաշկանդ, ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը:

Անհատական աշխատանքում դաստիարակվում է աշակերտների ինտելեկտուալ պատրաստականությունը դժվարությունները հաղթահարելու գործում, ձևավորվում են համառության, ինքնակազմակերպման և ինքնավերահսկման ընդունակություններ: «Հատկապես դեռահասների

⁴ Педагогика, под. ред. Ю. К. Бабанского, С. Нойнера и др., М., 2008, էջ 54

առանձնահատուկ զգացմունքայնությունը, ինքնասիրությունը, որ հաճախ արտահայտում է նրանց ինքնահաստատման և հասուն երևալու ձգտումը, մանկավարժից պահանջում է անհրաժեշտ նրբանկատություն, հարգանք դեռահասի անձի նկատմամբ»⁵:

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարող ենք եզրահանգել, որ արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

⁵ Корчак Я., Избранные педагогические произведения, М., 2009, էջ 65

Եզրակացություն

Ժամանակակից հասարակությունն արմատական փոփոխությունների մի բարդ շրջան է անցնում: Դա անմիջականորեն ազդում է երիտասարդ սերնդի մտածելակերպի, գործելակերպի, հոգեբանության և արժեքային կողմնորոշումների վրա: Նա այդ գործընթացների մասնակիցն է, այդ արժեքների ժառանգորդն ու կրողը: Նրա առջև ծառանում է նոր ժամանակի պահանջներին համապատասխան վերափոխվելու, կարողությունները զարգացնելու և իրացնելու խնդիրը:

Ներկայումս կրթությունը վերաճել է մի գործոնի, որը նպաստում է հասարակության մեջ մարդու դերի առավել արժևորմանը՝ զարգացնելով համակեցության, հանդուրժողականության, համագործակցության և արժեքային անհրաժեշտ որակներ:

Կրթական միջավայրի և կրթության բովանդակության արդիականացման անհրաժեշտությունը պահանջում է ուսուցման ավանդական մոտեցումների և մեթոդների վերանայում, կրթության նկատմամբ պետական և հասարակական հոգածության արմատական բարելավում: Արժեքային համակարգի ձևավորումը կարևորվում է նաև այն պատճառով, որ որոշակի արժեքային համակարգի հենքի վրա կառուցված գործողությունները ճանաչելի են և հետևաբար ընդունելի, քանզի դրանք սկիզբ են առնում ազգային, համամարդկային համընդհանուր սկզբունքներից, նորմերից և օրենքներից:

Կրթությունը մարդակենտրոն գործընթաց է, ազգի հիմքը կրթությունն է և ցանկացած լավ, բարի ու արժեքավոր բան, հենց կրթության միջոցով է, որ փոխանցվում է մարդկանց, տարածվում հասարակության մեջ, դաստիարակում մատաղ սերնդին: Կրթության ողնաշարը, կրթության առանցքը արժեհամակարգն է: Կարծում եմ, որ ցանկացած մարդու համար արժեքային համակարգն այն է, ինչ այդ մարդն ինքն իր համար արժեք է համարում:

Մանկավարժը պետք է սեփական օրինակով դաստիարակի սանին, օրինակ ծառայի, որովհետև օրինակի ուժը գորավոր է:

Այն երկիրն է հավակնում ունենալ լավ կրթական համակարգ, որը ոչ միայն գիտելիքի փոխանցումը, կարողություն-հմտության ձևավորումն է ապահովում, այլև իսկապես պատասխան է տալիս սովորողի արժեքային վերջնարդյունքների մասին բոլոր հիմնահարցերին:

Դրանք են՝

- լինել հայրենասեր, օրինապահ, ազնիվ, մարդասեր, պատասխանատվությամբ օժտված, նախաձեռնող ու հասարակական գործուն դիրքորոշում ունեցող քաղաքացի;
- դրսևորել փոխըմբռնում և կարողանալ համագործակցել ինչպես տարեկիցների, այնպես էլ ծնողների, իրենից մեծերի ու փոքրերի հետ և այլն:

Յուրաքանչյուր ուսուցչի առջև կանգնում է իր առարկայի ուսումնական դասընթացի նյութերով արժեքների համակարգի ձևավորման, սովորողների անձի դաստիարակության խիստ բարդ խնդիրը: Որպեսզի յուրաքանչյուր ուսումնական առարկա յուրաքանչյուր սովորողի համար անձնային նշանակություն ստանա, անհրաժեշտ է, որ դասի ընթացքում ստեղծվի ստեղծագործական, համագործակցության մթնոլորտ, խրախուսվի իմացական ցանկացած գործընթաց, խրախուսվի յուրաքանչյուր նախաձեռնություն, յուրաքանչյուր իմացական փորձ:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Բալայան Հ., Սոցիալական մանկավարժի մեթոդական ուղեցույց հանրակրթական դպրոցի համար, Երևան, 2011
2. Մուդրիկ Ա. Վ., Դպրոցականի անձը և նրա դաստիարակությունը կոլեկտիվում, Երևան, 2006
3. Корчак Я., Избранные педагогические произведения, М., 2009
4. Павленок П.Д., Основы социальной работы, М., 1999
5. Педагогика, под. ред. Ю. К. Бабанского, С. Нойнера и др., М., 2008